

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 4	Стр. 1451-1455	Ниш	октобар - децембар	2010.
----	----------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

Приказ дела
Примљено: 24.03.2010.

Звездан Савић

НАЛИЧЈЕ ТАКМИЧЕЊА*

1. Међу савременим стручњацима и научницима данашњице из области социологије образовања, културе, религије, спорта и социјалне и културне антропологије, професор Драган Коковић посебно се издваја карактеристичним стилем писања и интересовањима за наведене области, а посебно за област социологије спорта. Професор др Драган Коковић (Пријеполје, 1948) редовни је професор на Катедри за Социологију Филозофског факултета у Новом Саду. Аутор је више од стотину стручних и научниј радова из области социологије културе, социологије спорта, социологије образовања, социологије религије, социјалне и културне антропологије. Коаутор је више универзитетских уџбеника и научних студија: *Социологија* (Београд, 1987, 1991), *Мале верске заједнице у Војводини* (Нови Сад, 1986), *Друштвено-теоријске основе физичке културе* (Нови Сад, 1986), *Увод у социологију спортске рекреације* (Београд, 1992) и *Огледи из социологије образовања* (Сомбор, 1995). Његове најзначајније студије су: *Спорт без игре* (Титоград, 1986), *Доба насиља и спорт* (Нови Сад, 1990), *Заборављена култура* (Нови Сад, 1993), *Социологија образовања* (Нови Сад, 1994), *Социологија религије и образовања* (Сомбор, 1996), *Пукотине културе* (Београд, 1997, друго измењено издање, Нови Сад, 2005), *Назирање уметности* (Нови Сад, 1998), *Социјална антропологија* (Београд, 2000), *Култура и уметност* (Нови Сад, 2001), *Социологија спорта* (Београд, 2001), *Спорт и медији* (Нови Сад, 2004), *Друштво и медијски изазови - увод у социологију масовних комуникација* (Нови Сад, 2007), *Феноменологија слободног времена* (Нови Сад, 2008) и *Социјална антропологија са антропологијом образовања* (Бања Лука, 2008).

2. У склопу својих интересовања аутор наставља са даљим истраживањима и писањем научних студија и универзитетских уџбеника. Публикација коју представљамо у овом научном приказу и осврту „Наличје такмичења – спорт, између олимпијада и шлузијада“ плод је ауторовог вишегодишњег бављења социологијом спорта и социјологијом културе, представља књига из области Социологије спорта и социологије културе. Књига је објављен 2008. године у Новом Саду, а издавач је „Прометеј“ из Новог Сада. Рецензенти књиге су истакнути професори Ратко Божовић и Леон Лук-

zvezdansavic@yahoo.com

* Коковић, Драган 2008. *Наличје такмичења: спорт – између олимпијада и шлузијада*. Нови Сад: Прометеј, стр. 170.

ман. Књига је превасходно намењен студентима, педагозима, будућим стручњацима из области социологе спорта и социологије културе, као и истраживачима и свим онима којима је неопходно одређено научно знање и стручно усавршавање.

Поред уводног разматрања датог у виду расправе „Олимпијаде или илузијаде“, изложена књига за разлику од сличних, не садржи одређена поглавља већ скуп од тридест и пет тематских наслова који у потпуности приказују и објашњавају проблематику одређених наличја такмичења. У завршном приказу аутор даје на један само њему специфичан начин уместо закључка, приказ *Такмичења као одбрана достојанства*. Тематски наслови се међусобно допуњују и прожимају држећи чврсто у себи контуре истраживане тематике спорта, олимпизма, манипулација медија, насиља у спорту и савременом третирању игре. У основи обрађених тематских наслова доминира спорт изложен кроз: сигурносни вентил, огледало друштвених противречности, вежбање друштвене каријере, победе у спорту, припадности спорта, ограничења спорта, насиља у спорту, спорт као сенка политике, вези са медијима и допинг у спорту. Друга група тематских наслов третира олимпизам са аспеката: идеала и вредности олимпизма, Кубергенове дилеме и визије, преображење спорта, вези са медијима и маркетингом, друштвених „отрова“ у олимпизму, спрези олимпизма са политиком и новцем, расизма у спорту, навијача и стадиона и питања нестанка игре и такмичења. Од наведених наслова у књизи посебно издвајамо следеће репрезентативне: *Спорт огледало друштвених противречности*, *Спорт припада нашој цивилизацији*, *Спорт постао сенка политике*, *Спорт са задахом допинга*, *Рушење идеала и вредности олимпизма*, *Друштвени отрови у спорту и олимпизму*, *Стадиони као анти школе и Нестанак игре*.

3. У разним животним добима људи постављају питања на која од самих себе траже одговоре, сабирају и одузимају, преиспитају се и одгонетају. Аутор је сигрно имао иста размислања која су га водила током писања публикације „Наличје такмичења – спорт, између олимпијада и илузијада“. највећим делом је у томе и успео. Одпочињући писање аутор је у уводном разматрању одклонио одређене дилеме и нејсноће и наговестио да ће тражити неку врсту сопственог пута у престављању спорта, олимпизма и манипулација у њему. Публикација представља уствари скуп тематских наслова са одређеним садржајем на једном месту, чврсто повезаних у једну тематску целину.

Аутор на један популаран начин покушава да нам исприча причу о савременом олимпизму у једном вртлогу манипулација политике, медија, насиља, допинга, расизма и идолатрије. У истраживачком погледу аутор је на себи својствен начин критички полемисао између стварног и жељеног у спорту.

Широј читалачкој јавности познато је одређења спорта и игара. Спорт је, дакле, део друштвене структуре и не треба га посматрати као изоловани феномен. У тесној је вези са културом, уметношћу, политиком али и религијом. Спорт данас одговара захтевима различитих култура, а он сам обогаћује културну слику света. У себи носи и неке карактеристике игре. Игре, па тако и Олимпијске, су током историје биле саставни део културе и свих људских делатности. У уводним темама аутор вешто износи савремене одреднице спорта и истиче да је он огледало друштвених противречности. Савремена спортска такмичења постала су мешавина политике, ритуала, фолклора и локалног престижа. Ако сегнемо у далеку прошлост са истим

карактеристикама форми вежбања срећемо се и код старих Грка и Римљана. Подсетимо се само циркуских игара које су у време владавине Марка Аурелија трајале 135 дана годишње и служиле су поред забаве, разоноде између осталог и за манипулисање великим народним масама у политичке сврхе.

Олимпијске игре представљају спој различитих народа на једном месту, спој религија, обичаја, традиција, језика тј. култура уопште. Оне омугућавају и масовно комуницирање између свих учесника са осталим светом. Међутим аутор је становишта и истиче да је спорт није само својеврсна идентификација гледалаца са њиховом екипом, већ и са етничком заједницом и друштвом, па стога спорт може бити средство спајања и сагласности, али и раздвајања народа, класа, раса и региона. Примера ради у Русији је истицан класни карактер спорта као могућност за формирање, односно васпитање новог човека.

Стога су социјална, научна, спортско-техничка и политичка еволуција отвориле широке хоризонте спорту као социо-културном феномену, који је постао опште човечанско добро. Примера ради, данас преко стодеведесет земаља учествује на Олимпијским играма. Ипак, оно што краси данашње Олимпијске игре јесте друштвена комуникација омладине света у оквиру једне грандиозне манифестације. Међутим, аутор износи и ону другу страну великих такмичења истичући да су последње Олимпијаде са правом назване „улузијаде“ због наступајућег агресивног национализма и политизације спорта. Он посебно полемиче о идеолошком карактеру спорта, о различитим тумачењима функције спорта и припадности спорту. Због окружења у којима се одвија спортска активност, спорт добија политички карактер и могу постати изрази агресивног национализма.

На играма се данас демонстрира спортско мајсторство, зближава омладина, без обзира на идеологију, расу и религију. То је управо оно што чини игре најлепшим и најзначајнијим. Али, историја спорта и друштва по нашем аутору показале су да су промене у друштвеној и техничкој подели рада и промене у класним односима биле битне одреднице развоја и институционализације модерних игара и спортова. Друго, доминација модерног спорта може се тражити у супстанцији створеног насиља „насиљем“ које се дешава на спортским борилиштима. Овакво организовано насиље враћа човека на ниво племена или чопора. По аутору насиље у спорту почиње да бива рационално, прорачунато и оно је укалкулисано у спортски догађај. Он даље истиче да спорт појачава групне везе и даје могућности нацијама да се уживе и идентификују са својом групом. На тај начин спорт се користи као средство социјално-групне интеграције, начина буђења патриотских и националних осећања, подстичући масовне психозе.

Олимпијске игре данас постале су изузетна мулти-спортска манифестација, која анимира не само спортисте из различитих земаља, већ и милионску јавност света. Тиме оне превазилазе интерес за било којом другом спортском и културном приредбом. Олимпијске игре су манифестација која има велики друштвени значај. Оне представљају спој различитих народа на једном месту, религија, обичаја, традиција, језика тј. спој култура уопште. Свакако је разумљиво и зашто данашњи спорт има тесних веза са политиком. Аутори из области социологије спорта и физичке културе на различите начине третирају ове односе спорта и политике. Према аутору Ненаду Живановићу, спорт је најбољи начин колективне катарзе, односно „сигурносни

вентил“ владајуће политике, што говори у прилог да је употребна вредност спорта веома велика. Слична размишљања износи и аутор у наредним тематским насловима. Излаже се једна форма спорта која је сагледана као сенка политике. Он тврди да епидемија политике трује спорт који постаје најбољи катализатор и огледало онога што се у друштву дешава. Такође, понавља, да је у том контексту спорт једна велика империјалистичка подвала.

Олимпијске игре као скуп више спортова на једном месту, најмасовнији спортски спектакл, чине важну друштвено-културну појаву у модерном свету. Оне утичу и на савремени начин живота, на понашање људи који се баве спортом али и на оне који се баве помагањем олимпијског спектакла. Олимпијске игре су у значајној мери допринеле омасовљавању спорта и такмичења, са једне стране а са друге стране омогућиле су и присуство спорта у мас медијима, посебно на ТВ-у. То је омогућило индиректно да људи свих раса, класа, идеологија и политичких опредељења добију једнака права да се баве спортом, да се такмиче, да победе, а нарочито да буду публика, посматрачи.

Тако сагледане савремене Олимпијске игре од стране аутора прате и одређени савремени цивилизацијски трендови. Спортисти се жртвују у име победе, припреме се интензивно форсирају, примењују се стимулативна средства као нечасна помоћ у свакој врсти такмичења. У пракси ће шампион својим победама доносити приход свима који су запосели лествицу експлоатације од врха до дна. Аутор посебно истиче да данас велики финансијски интереси терају на преваре и подмићивање у спорту (данашњи спортисти су „савремени гладијатори“). Не скрива и сазнање да је допинг толико ушао у спорт и живот савременог човека да су све гласнији захтеви за слободну употребу оваквих стимуланса, наравно под лекарском контролом. Чак се јављају и поједина размишљања у спортским круговима да она и нису толико опасна. Ово је свакако велика девијација у спорту која има високу цену – здравље спортиста. Овој девијацији се само додају велике новчане стимулације и награде, интереси спонзора (мултинационалне компаније) и обезбеђења спортиста после престанка активне каријере. Такође велике спортске манифестације све више постају полигони политизације спорта (спорт као средство државне политике). Тако се долази до једноставног закључка да „данас спорт више није ни игра“. Спорт и олимпијске игре данас су препуни друштвених отрова. Призма посматрања Олимпијских игра посебно заокупља аутора, па он говори о играма у контексту хладних ратова, бојкота олимпијада и медијском заокупљању (телевизијска спрега спорта и новца). Дивљаштво и вандализам (насиље и агресија) на стадионима ипшова расизма у спорту само су нус- појаве предходно изложеног. У завршним темама излагања аутор заступа становиште и истиче значаје такмичења као својеврсног едукацијског изазова у одбрани достојанства. Савремена визија развоја спорта мора бити утемељена на основама на којима почивају и друге друштвене делатности. Дакле, достојанство спорта морају да бране сви учесници и посредници: играчи (актери), тренери, функционери, сидије, спортски новинари, спонзори и навијачи. Остварење резултата кроз такмичења на смеју да буду необузdana, разарајућа, убиствена, израз унутрашњег беса и неконтролисаног уплитања гомиле. У спорту нико не би требао бити изгубљен ни због једног резултата, ни због чијег интереса, нити због било чије националне боје.

Иако у публикацији недостаје поглавље списка литературе која је коришћена приликом обликовања ове публикације, свакако посебну вредност и тон писања књиге даје једно велико животно, стручно и научно искуство самог аутора.

4. Тражећи пут да на оригинални начин приближи читаоцима феномене савременог олимпизма, верујемо да је аутор дуго размишљао о полазним основама наведеног феномена, знајући добро колико је то за читаоце важно. Значајно је споменути да од увођења Болоњске декларације на високошколским установама (*Факултетима спорта и физичког васпитања*) посебно егзистира предмет Социологија са социологијом спорта, па ће стога и ова публикација дати одређени допринос у расветљавању одређених тематских питања у самој настави.

Публикација која је пред нама представља један значајан и прилично смео подухват. Значај овог подухвата огледа се, пре свега, у томе што ће ова публикација употпунити једну велику празнину у нашим сазнањима и нашем поимању једног дела физичке културе, односно феномен савременог олимпизма. По први пут се пружа прилика читаоцима да увиде и ону „другу страну медаље“, да се на један други начин упознају са најзначајнијим сегментима феномена званог олимпизам. Будући да је овај сегмент наше физичке културе доста дуго био изван озбиљније пажње истраживача културолога, социолога и других истраживача, па и оних у самој физичкој култури, подухват аутора је уистину смео и одважан, јер се упустио у материју за чије изучавање неопходно пуно стручног знања, искуства и труда. Управо се и зато може казати да је значај ове публикације утолико већи што подстиче на нека нова размишљања и расправе на наведену тему и проблематику.

Стога можемо закључити да је аутор публикације у потпуности у томе и успео. Убеђен сам да ће ова публикација врло брзо наћи велику подршку у јавности, као и сигурну читалачку публику. На основу свега изложеног можемо закључити да је реч о модерној публикацији, како по начину писања и обради одређених тематских подручја и њихових садржаја, тако и по компетентности изложених питања, због чега представља вредан допринос спортској пракси.